

VERSLAG

OVER

HET BESTUER EN DEN TOESTAND

DER ZAKEN

van de stad Turnhout,

DOOR HET KOLLEGIE VAN
BURGEMEESTER EN SCHEPENEN AEN DEN GEMEENTE-RAED,
IN ZYNE OPENBARE ZITTING VAN DEN
5ⁿ OCTOBER 1848 VOORGEDRAGEN.

Turnhout.

BY BREPOLS EN DIERCKX ZONN.

Myne Heeren,

Overeenkomstig de bepalingen van het art. 70 der gemeente wet hebben wy de eer UEd. ons jaerlyksch verslag over het bestuur en den toestand der zaken dezer stad te doen.

Titel I.

STAET DER BEVOLKING.

De stad Turnhout en derzelver grondgebied heeft eene oppervlakte van 10,414 hectaren 95 aren 97 centiare; zy is verdeeld in negentien kadastrale wyken, aengeduid door de letters A tot T.

Het grondgebied is verdeeld in 10 wyken.

Het gedeelte *intra muros*, eygenlyk de stad en de digste daerby gelegene huizen maken deel van de 1°, 2°, 3° en 4° wyk. De verschillende gehuchten zyn verdeeld in de 6 overige wyken.

De wezenlyke bevolking die op den 15^{en} october 1846 op 14,585 was opgenomen, beliep op den 31^{en} december 1846 tot 14,565, te weten :

Persoonen : mann. vrouw.
6,984 | 7,579

Hier by te voegen :

1 ^o Het getal der geboorten gedurende het jaer 1847	204		183
2 ^o Idem der personen die zich gedurende dat tydstip alhier zyn komen vestigen	197		216
	<u>Totael</u>		<u>7,585 7,778</u>

Hier van af te trekken :

1 ^o Het getal der overledenen.	188		205
2 ^o Idem der personen, welke de stad hebben verlaten	200		195

588 | 398   588 | 398

Blyft 6,997 | 7,380

Algemeen totaal 14,377

wezenlyke bevolking op den 31^{en} decemb. 1847.

Beweging van den burgerlyken stand.

GEROORTEN, STERFGEVALLEN, HUWELYKEN, ECHTSCHIEDINGEN.

Geboorten.

Van het mannelyk geslacht	204
» vrouwelyk »	185
	Totaal 587
In 1846 beliep het getal der geboorten op	587

Vershil 0

Dood geboren.

Der twee geslachten in 1847	15
In 1846	18

Vershil in min 5

Sterfgevallen.

Van het mannelyk geslacht	188
Van het vrouwelyk geslacht	192
	580
In 1846	428

Vershil in min 48

In dit getal zyn de doodgeboren begrepen, waeruyt volgt, dat de sterfgevallen de geboorten met 35 personen overtreffen.

Huwelyken.

Tusschen jongens en meisjes	61
Tusschen jongens en weduwen	5
Tusschen weduwenaren en meisjes	9
Tusschen weduwenaren en weduwen	»
	Totaal 75

In 1846	80
-------------------	----

Vershil in min 7

Echtscheydingen.

Geene.

Erkende kinderen.

In 1847	1
In 1846	3

Gewettigde kinderen.

In 1847 zyn er 5 kinderen van het mannelyk geslacht gewettigd.

Onder de 587 geboorten telt men 20 onwettige kinderen of 1 op 19.

Woonplaats veranderingen.

Sedert den 1° january tot en met den 31° december 1847 zyn er in onze stad komen wonen :

Van gemeenten uyt deze provincie	180	man.	201	vrouw.
Uyt andere gemeenten des ryks	14	»	8	»
En uyt andere koningryken	5	»	7	»

Zamen 197 » 216 »

Er zyn tusschen het voormeld tydstip van hier vertrokken :

Naer gemeenten in deze provincie	161	»	165	»
Naer andere gemeenten in het ryk	25	»	14	»
En naer andere koningryken	16	»	18	»

Zamen 200 » 195 »

Aenmerkingen omtrent het houden der registers van den burgerlyken stand.

De registers van den burgerlyken stand worden by volharding met al de zorgen en nauwkeurigheid die hunne belangrykheid vordert, gehouden, en de bestaende wetsbepalingen op dit stuk worden stiptelyk nagegaen.

Titel II.

GEMEENTE BESTUER.

Gemeenteraad.

Overeenkomstig het art. 4 der gemeente wet bestaat den gemeenteraad uyt 15 leden.

De kiezing voor de geheele vernieuwing van den gemeenteraad welke op den 22^a augustus jongstleden, ter uitvoering der wet van 1 mey laetstleden en van het koninglyk besluit van den 1^a augustus van dit jaer is geschied, heeft voor uitslag opgeleverd, dat de heeren J. A. A. Dierckx, J. F. Noten, C. Stroobant, J. J. Nuyens, J. Smitz, F. Donnez en P. Verrydt, met eene groote meerderheyd van stemmen als gemeente-raden zyn herkozen geworden.

De heeren B. Caers, J. Diels, L. Boone, J^b. Marynen, J. B. Straelen en Ad. Steynen zyn insgelyks als gemeente raden gekozen geworden in vervanging van de heeren H. P. Mermans, overleden, F. Dockx en J. Van Dael, die beyde hadden doen kennen, het ambt van raedslid niet meer te zullen aennemen, en van J. B. Joosen, A. G. Heeren en P. Diels, welke geen nieuw mandaet hebben ontvangen.

Den gemelden heer L. Boone, heeft ons herigt gegeven, dat hy zyn mandaet niet kan aennemen, enderbhalve zult UEd. in eene uwer opvolgende zittingen den dag van kiezing te bepalen hebben, om in zyne vervanging te voorzien.

Kollegie van Burgemeester en Schepenen.

Het heeft aen Zyne Majesteyt behaegd, van ons, by zyn besluit van den 30^a september jongstleden te hernoemen, en gevolgentlyk in onze vorige hoedanigheyd te bevestigen.

Personeel en inrigting der bureelen.

Sedert ons laetste verslag is er geene verandering noch in het personeel noch in de toeeygening der werkzaemheden van de bedienden geschied. Alleenlyk moeten wy doen opmerken, dat de werkzaemheden der bedienden jaerlyks vergrooten, doordien, dat al wat de kiezingen betreft veel werk en oplettendheid vereyscht, alsmede dat de statistieke inlichtingen, die men gedurig is vragende, de betwisting van de hulpwoonst van behoeftigen, en de regelmatige houding der bevolkingsregisters, veel tyd en opzoekingen vorderen.

Kieslysten.

De kieslysten over de jaren 1848 en 1847 geven by vergelyking den volgenden uitslag op :

Jaer.	KIEZERS VOOR DE VORMING		
	der wetgevende kamers.	van den provincialen raed.	van den gemeenteraad.
1848	263	272	303
1847	146	150	301
Verschil	in meer	119	2
	in min	»	»

Deze lysten hebben geene aanleyding tot reclamen gegeven.

Het groot verschil in meer van de kiezers voor de vorming van de wetgevende kamers en van den provincialen raed, komt voort door de uytvoering der wet van 12 maert jongstleden die de eenvormigheyd van den

kiescyns voor het geheele koningryk op 20 nederlandsche gulden (fr. 42-52) bepaelt, terwyl denzelven vroeger voor onze stad op 55 ned. gulden (fr. 74-07) beliep.

Lyst der jury.

De naemlyst der personen die in onze stad als jury kunnen worden geroepen, beloopt voor dit jaer ten getalle van 50, en in het afgelopen jaer was het zelve 53.

Kiezingen.

Den uytslag der kiezing van 22 augustus jongstleden is hier voren onder den titel Gemeenteraad omschreven.

Beweging der zaken van het Bestuer.

Sedert den 5° october 1847 tot den 1° dezer maend, zyn er buyten de gewoone zittingen van het kollegie 26 vergaderingen van den gemeenteraad geweest.

De processen verbael der laetste vergaderingen handelen over omtrent de 109 verschillende zaken. Ook zyn er gedurende het opgemeld tydstip behalve de statistieke en menigvuldige andere werkzaamheden meer dan 980 brieven geschreven.

Stadschriften.

Onzen 1° klerk-archivist heeft door de verschillende werkzaamheden, waarmede hy is belast, sedert ons laetste verslag gebrek aen tyd gehad om den inventaris der losse oude stads archieven te kunnen voltooien.

Gemeente goederen.

ONROERENDE GOEDEREN.

De stad bezit eigenlyk geen mobilair dan dat waervan het stadhuis is voorzien. Men vindt er slechts het hoogst noodzakelyke en deszelfs staet laet nog veel te verlangen over.

De banken en lessenaren enz. der teekenschool en van de vyf gemeentescholen behooren aen de stad. Er bestaen geene gemeente cynsen meer ten haren voordeele.

ONROERENDE GOEDEREN.

De onroerende goederen van de gemeente bestaen in :

A.

Zeven gebouwde eygendommen als stadshuys, school-lokalen enz., welke tot den openbaren dienst worden gebruykt, en die geen inkomen geven.

B.

- 1° Het kasteel dat voor 1000 franken aen de provincie wordt verhuerd, ci. . . . . fr. 1,000- »
- 2° Eene wooning te Oud-Turnhout, opbrengende . . . . . » 50-85
- 3° De schuer, stal en hof, in de Warandestraet, opbrengende . . . . . » 81- »
- 4° De visschery en weyery van het Moddegoir en 't kasteelwater, opbrengende » 100- »

C.

Dry moerassen, heyden of turfvelden van eene grootte van omtrent de 217 hectaren, waer in jaerlyks voor ongeveer 1000 franken turf wordt verkocht, en 15 hectaren jongen mast die tot nu toe niets opbrengt.

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

De stad heeft sedert ons laetste verslag geene aenkoopingen, verkooping of mangelingen gedaen.

Betwistbare zaken.

De stad heeft geene betwistbare zaken by de geregtshoven te beweren.

Gemeente reglementen.

Twee reglementen voor den dienst der nachtwakers en voor de nachtwachten buyten de kom der stad, zyn door den gemeenteraad voor de redenen in ons laetste verslag aengehaeld, in zyne zitting van den 19^{en} november jongstleden gewyzigd geworden, en hebben ook het voorgesteide doel bereykt.

Titel III.

GEMEENTE INKOMSTEN.

ONTLEDING VAN DE GEMEENTE REKENING VAN 1847 EN
WAERDEERING VAN DE BEGROOTING VOOR 1849.

Gewoone en buytengewoone ontvangsten.

A. GEWOONE.

Erfelyke inkomsten.

	REKENING.	BEGROOTING.
Verhuring van huizen en andere opbrengende gemeente eygdommen. . . fr.	1,288-49	fr. 1,060-»
Verkoop van turf, schadden en hout. . . . . »	1,611-94	» 1,100-»
<i>Gemagtigde heffingen, schattingen en belastingen.</i>		
Voor het onderhoud der buertwegen . . . . . »	5,650-89	» 5,500-»
Opbrengst van het staengeld op de straten en markten . . . . . »	1,568-85	» 1,700-»
Additionele centimen op de belastingen . . . . . »	3,481-30	» 3,400-»
1/3 der belasting op de honden. . . . . »	»	» 500-»
Stads octrooy . . . . . »	48,958-07	» 57,000-»

	REKENING.	BEGROOTING.
Belasting op de boter wegens de vermoedelyke slyting, door de gene die koeyen houden. . . . . »	1,145-»	» 1,680-»
Idem op haver, hooy, strooy, en voorgevels der huizen. . . . . »	11,531-61	» 12,600-»
Idem op de rytuygen op veren of riemen . . . . . »	»	» 570 »
Opbrengst der boeten . . . . . »	292-12	» 600-»

Andere ontvangsten.

Casernering der gendarmen . . . . . »	977-73	» »
Opbrengst der akten van den burgerlyken stand. . . . . »	53-53	» 70-»

B. BUYTENGEWOONE.

Goedslot der vorige rekeningen . . . . . fr.	15,558-61	fr. 8,118-80
Idem van de begrooting van 1848 . . . . . »	»	» 2,365-21
Toelage van de provincie voor de stads teeken- en armenschool . . . . . »	1,190-37	» 1,455-»
Id. id. van den staet voor 't stom-dooft kind Verheyen. . . . . »	»	» 200-»
Verschillende ontvangsten . . . . . »	504-59	» 2,600-»
Verkoop van gemeente gronden. . . . . »	1,820-50	» 6,000-»
Wedergaef van verschotene gelden aen de weezenhuizen . . . . . »	50-»	» 50-»
Opbrengst van de verkoop van den stads-eygendom, de Paterskerk. . . . . »	15,000-»	» »
Ontvangen van 't gouvernement tot ondersteuning der behoeftige klas . . . . . »	10,000-»	» »
Bedrag der leeningen . . . . . »	16,000-»	» 17,500-»

	REKENING.	BEGROOTING.
Buytengewoone opeentmen voor de leeningen.	»	» 4,181-97
Omslag voor de nachtwakers	»	» 1,200- »
Andere ontvangsten	»	» 294-58

Totaal fr. 136,561-41 fr. 150,525-36

Gewoone en buytengewoone uitgaven.

1 ^o kapittel, huyshoudelyk plaatselyk bestuer	fr. 16,089-77	fr. 16,242-24
2 ^o kapittel, publieke veiligheid en gezondheids-gesteltenis	» 9,748-04	» 11,020- »
5 ^o kapittel, gemeentewerken.	» 8,450-58	» 8,500- »
4 ^o kapittel, handel en scheepvaart	»	»
5 ^o kapittel, casernering; logementen en militaire transporten	» 1,040-43	» 1,400- »
6 ^o kapittel, publieke weldadigheyd	» 37,211-27	» 41,911-64
7 ^o kapittel, eeredienst, ...	» 1,025- »	» 1,025- »
8 ^o kapittel, openbaer onderwys	» 6,800-09	» 7,213- »
9 ^o kapittel, schoone kunsten	» 1,299-74	» 1,600- »
10 ^o kapittel, gevestigde schuld	» 6,505-98	» 14,677-95
11 ^o kapittel, regelingen, ...	» 405-67	» 484-06
12 ^o kapittel, herhalingen, ...	» 6,903-70	»
15 ^o kapittel, buytengewoone uitgaven.	» 22,457-72	» 23,420-45
14 ^o kapittel, verschillende uitgaven	» 1,561-80	» 1,842-32
15 ^o kapittel, nieuwe werken en byzondere uitgaven	» 567-16	» 4,000- »

Totaal fr. 120,124-75 fr. 153,536-64

Uytkomst van de begrooting voor 1849.

Ontvangsten	fr. 130,525-36
Uytgaven	» 153,536-64

Overschot fr. »
Deficit 3,011-28

Leeningen.

Zoo als wy in ons vorig verslag hebben gezegd, is de som van fr. 20,000-» welke wy by koninglyk besluit van 4 december 1845 gemagtigd waren aen 4 1/2 p. % ter leening op te nemen, teneynde onze talryke behoeftige klasse kunnen ondersteunen, tydelyk verwezenlykt, en in de gemeente kas gestort geworden. ci fr. 20,000-»

Deze som moet op 20 jaren worden weder gegeven, en er zal eerst dags by loting worden bepaeld, welke obligatie met 1° januury aenstaende zal worden ingetrokken en vernietigd, mits aen den houder de wedergave van het kapitaal te doen.

Op de som van fr. 60,000-» die wy insgelyks by koninglyk besluit van 6 mey 1847 gemagtigd zyn aen 5 % binnen de vier jaren te leenen, ten eynde de verpligtende bydrage voor het maken van den steenweg van deze stad naer Moll te kunnen voldoen, alsmede om den bureel van weldadigheyd te kunnen ondersteunen, zyn tot nu toe 65 obligatien van 500 francs genomen. Gevolgentlyk is er wegens deze leening in de gemeente-kas gestort, te weten .

Voor den dienst van 1847 fr. 16,000-»

Voor den loopenden dienst » 16,500-»

fr. 32,500-» fr. 32,500-»

Totaal fr. 52,500-»

Diensvolgens en om den administrativen te kunnen toeverzekeren zouden er dit jaer nog 12 obligatiën moeten worden geplaatst, hetwelk ten aanzien van de tegenwoordige tydsomstandigheden en den lagen prys van alle publicke effecten zeer moeyelyk zal zyn.

De wedergave van de opgemelde leening binnen de 25 jaren en de betaling der interesten is gewaerborgd door de heffing van 7 % op de directe belastingen.

Het terug te gevene bedrag van de vyf obligatiën met 1° january aenstaende zal in eene uwer opvolgende zitting door eene loting worden bepaald.

Wy hebben ook in de begrooting voor 1849 de vereischte som voor de aflegging die met 1° january 1850 moet plaats hebben, gebragt.

Van de leening van 16,000 francs welke men voor den loopenden dienst had bestemd, hebben wy nog geen enkele obligatie kunnen plaatsen, alhoewel deze leening alle zekerheyd zoo voor het betalen der interesten en de afleggingen op den bepaalden tyd waerborgt.

Schulden.

Den ongunstigen toestand van onze gemeente-kas heeft ons tot nu toe belet van eene aflegging te doen. Wy zullen deze in de eerste maanden van het volgende jaer doen bewerkstelligen. Diensvolgens hebben wy hier over geene veranderingen aen te stippen.

De nog bestaende gevestigde schuld beloopt ter somme van . . . . . fr. 62,084-65
En de eyschbare schuld ter somme van » 18,518-52

Totaal fr. 80,603-15

Financiële gestellenis.

Onzen financiëelen toestand sedert dry jaren buytengewoon verergerd, doet geene verbetering voorzien.

De sommen die men aen het bureel van weldadigheyd, aen de godshuizen, aen de vreemde hospitalen en aen het bedelaers-werkhuys als onderstanden voor onze

behoeftigen moet uytkeeren, verzwelgen om zoo te zeggen, alle de gemeente inkomsten. Gedurende de laetste dry jaren heeft men alleenlyk door leeningen den dienst der administratie kunnen toeverzekeren. Thans dat het ten gevolge van de tydsomstandigheden zoo moeyelyk is geworden om gelden ter leening te verkrygen, en ook niet bestendig dezen middel mogen aennemen, zullen wy genoodzackt zyn andermael nieuwe belastingen te vragen. Want wy kunnen het niet ontveynzen, de toekomst vertoonend zich duyster, en in geval er geene byzondere landswerken in de Kempen worden uytgevoerd, waeraen men onze arme volksklas kan bezigen, zullen er maetregels moeten worden genomen, die rypen raed en overleg vereysschen.

Comptabiliteyt.

BEGROOTING VAN 1848.

De stedelyke begrooting voor het loopende dienstjaar 1848, is door de bestendige deputatie van den provincialen raed, in zyne zitting van den 25° february jongstleden vastgesteld, te weten :

De ontvangsten op . . . . . fr. 154,969-12
De uitgaven op . . . . . » 152,605-91

En het overschot op . . . . . fr. 2,365-21

Op dit overschot zyn er tot nu toe geene credieten geopend.

De gemeente-comptabiliteyt wordt steeds op eene klare en regelmatige wyze gehouden.

Rekening.

De rekening van den gemeente-ontvanger over het dienstjaar 1847, op behoorlyken tyd ingeleverd en welke in eene zyner naeste zittingen aen den gemeente-raed zal worden onderworpen, toont aen :

Dat de ontvangsten van allerleyen aerd
bedragen . . . . . fr. 156,561-41
» de uytgaven . . . . . id. . . . . » 120,124-75

En het goed slot . . . . . fr. 16,456-66

Pensioen-kas.

Er bestaat hier geene pensioen-kas.
Twee oude keurmeesters en vier oude nachtwakers
genieten voor hunne bewezene diensten eene toelage op
titel van onderstand, welke jaarlyks uyt de gemeente-
penningen wordt betaeld.

Titel IV.

LIEFDADIGE GESTICHTEN.

Bureel van weldadigheid.

Het bestuur bestaat uyt vyf leden en eenen secretaris.
De gedeeltelyke vernieuwing der leden geschiedt jaer-
lyks ingevolge de wet.

Overigens moeten wy als in de vorige jaren aen de
leden van ons armbestuur allen lof toezwaeyen en hun
een openbaer bewys van dankbetuyging geven, voor
den yver, geduld en menschlievendheid die zy aen den
dag leggen, en waer doorzy zich in hun moeyelyk ambt
doen onderscheiden.

Roerende en onroerende goederen.

Deze hebben sedert ons laetste verslag geene verande-
ring ondergaen.

Giftten en legaten.

Het bureel is sedert eenen geruymen tyd met geene
giftten noch legaten begunstigd geworden.

Aenkoopingten, verkoopingten en mangelingen.

Er zyn geene aenkoopingten, verkoopingten noch man-
gelingen door het bestuur gedaen.

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

Sedert ons laetste verslag zyn er afgelegd geworden :
1° Aen den penning 20, met eene som van . fr. 726- »
vier cynsen, bedragende zamen . fr. 56-50
2° Aen den penning 25, met eene som van . » 153- »
twee cynsen, gevende ieder . . . fr. 2-72
En 3° Idem id. met eene som van . » 54-01
eene cyns gevende . . . . . fr. 1-56

In tegendeel heeft het bureel met deze en andere be-
schikbare sommen voortkomende van afgelegde kapi-
talen, zeven obligatiën ieder van fr. 500 gevende eenen
interest van 5 p. % verkregen.

Comptabiliteyt.

De comptabiliteyt van het bestuur wordt op eenen re-
gelmatigen voet gehouden.

De rekeningen van den ontvanger over het dienstjaar
1847, geeft voor uytslag op dat :

De ontvangsten van allen aerd belooopen ter somme van	fr. 50,788-92
De uytgaven	» 46,745-74
En het goedslot op	fr. 4,045-18
De vastgestelde begrooting voor het dienstjaar 1848, bedraegt in :	
Ontvangsten	fr. 58,040-22
Uytgaven	» 57,966-96
Overschot	fr. 73-26

Statistieke opgave van de behoefstigheid.

Het getal der behoefstigen van onze stad, dat door de
kwyning van het tykfabriek sedert eenige jaren merkelyk
was aengegroeyd, vermeerderd nog dagelyks, doordien
dat de vrouwen en dochters der wevers, die met het
kantwerken nog al een tamelyk daggeld verdienden,
thans weynig of geen werk meer hebben. En er zyn
weynige gemeenten in ons land die met Turnhout

kunnen worden vergeleken, en die, in evenredigheyt van de bevolking en met zoo bekrompene middelen, dat getal behoeftigen moet ondersteunen.

Het is daerom ook, en gelyk wy onder den titel financiële gesteltenis hebben doen kennen, dat indien er geene byzondere landswerken in de Kempen worden uitgevoerd, men maetregelen zal moeten nemen, waervan het nootlottig gevolg zal zyn, dat het weynig getal van onze wel gegoede burgers, die thans de lasten moeten dragen om meer dan $\frac{1}{3}$ van de bevolking bestendig als behoeftig te ondersteunen, nog al meer zal moeten worden bezwaard.

Wy hebben na onderzoek de overtuiging verkregen, dat het bureel gedurende het afgelopen jaer heeft moeten ondersteunen :

Onophoudelyk	1019	personen.
Meer dan 6 maanden	1115	id.
Meer dan 3 maanden	916	id.
Toevalliglyk	2460	id.

Totael 5508 id.

En behalve dit getal nog moeten uytbesteden :	
Verlatene kinderen en weezen	42
Gebrekkelyke personen, oude mannen en vrouwen	167
Zinneloozen	25

Totael 252

Onderstands-uytdeelingen.

De onderstands-uytdeelingen bestaan in brood, kleederen en geld. Deze geschieden voor de personen welke gedurig door den armen worden onderhouden, alle maendagen, terwyl den schamel armen en de personen tydelyk geholpen wordende, zich in de week by de armmeesters hunner wyk tot het bekomen van onderstand aanbieden.

De zieken die niet in het gasthuys kunnen worden verzorgd, worden door twee door de stad bezoldigde doctoren en eenen heelmeeester behandeld. Eenen apotheker die jaerlyks wordt benoemd, levert de noodige medecynen. Twee gezworene vroedvrouwen staen de kraemvrouwen by.

Betwistbare zaken.

Er bestaet op het bureel geen enkele betwistbare zaak.

Godshuizen.

BESTUER.

Het bestuer bestaet even als dat van het bureel van weldadigheyt uyt vyf leden en eenen secretaris. De leden worden ingevolge de wet door den gemeente-raed genoemd.

Roerende en onroerende goederen.

Er zyn geene veranderingen in de roerende en onroerende goederen van de godshuizen sedert ons laetste verslag geschied.

Giften en legaten.

De godshuizen hebben sedert een jaer geene giften noch legaten ontvangen.

Aenkoopingen, verkoopingcn en mangelingen.

Het bestuer heeft geene aenkoopcn, verkoopingcn noch mangelingen binnen het jaer gedaen.

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

De afleggingen en de ligting der penningen uyt de spaerkas, welke sedert de maend october 1847 zyn gedaen en goedgekeurd geworden, beloopende te zamen fr. 15,269-84, en de nieuwe aenleggingen bedragen fr. 15,000.

Comptabiliteyt.

De comptabiliteyt wordt beter en geregelder dan voorheen gehouden.

Betwistbare zaken.

Het bestuur heeft geene betwistbare zaken.

Opgaef der weezen.

Het getal kinderen in het jongens weeshuys onderhouden beloopt op 12, en in het meysjes weeshuys op 25.

Het eerstgenoemd gesticht wordt bestierd door eenen opzigter-meester-schoenmaker en zyne vrouw. Alle de kinderen genieten het onderwijs in de stads kosteloze school en moeten ook eenen stiel leeren.

Het tweede wordt bestierd door eene opzigster en twee meesteressen die de kinderen in het kantwerken onderwyzen.

Vóór de dood van den onderwyzer H. Veschueren, onlangs overleden, genoten de laatste genoemde kinderen het lager onderwijs in het gesticht:

De financiële gesteltenis van de beyde opgemelde gestichten is sedert dry jaren door de duerte der levensmiddelen zeer verergerd, en de stad is verplicht geweest van ze te ondersteunen.

Opgaef der verzorgde zieken in het gasthuys.

Sedert den 1° september 1847 tot den 1° september 1848 heeft men in het gasthuys alhier 386 verschillende zieken, waer van er 373 aen onze stad toehooren, verzorgd. Deze verzorging geschiedt door 18 gasthuysnonnen, welkers diensten men niet genoeg kan pryzen. Er hestaen aldaer twee zieken zalen welke 31 bedden bevatten die gedurig worden gebezigd.

Eenen Pastor is aen het gasthuys toegevoegd, welke naest het gesticht zyne wooning heeft, en die behalve de verrigting der dagelyksche goddelyke diensten, alle oogenblikken by de zieken kan worden geroepen. De kerk bevindt zich naest de zieken zalen en de personen, daer in zynde, kunnen zelfs zonder verplaatsing de goddelyke diensten bywoonen.

het gasthuys heeft eene boerdery die door dry knechten en twee meyden wordt bewerkt, en bezit ook eene brouvery waerin het noodige bier voor het gesticht wordt gebrouwen.

Den onderstand, welken de stad jaerlyks aen het gasthuys toekent, bedraegt 1900 franken.

Overigens verdient de bestiering der godshuizen eene dankbare en lofweerdige melding.

Banken van leening.

Deze inrigting bestaet hier ter stede niet.

Bedelaers-werkhuys.

Het getal bedelaers die de stad te Hoogstraten heeft moeten onderhouden is geweest:

Gedurende het 4 ^o kwartael 1847, ...	56
id. 1 ^o id. 1848, ...	54
id. 2 ^o id. »	19
id. 3 ^o id. »	21

In het jaer 1847 hebben de onderhoudskosten hier van beloopt tot eene som van fr. 4,800-45, en deze zoude voor het loopende jaer nog merkelyker geweest zyn, indien wy de in vryheidsstelling van verschillende personen aen de provinciale overheyd niet hadden verzocht.

In ons vorig verslag zegden wy, dat het niet in onze gemeente alleen, maer in geheel het land was, dat de bedelary steeds bleef aengroeyen, en dat derzelver be-teugeling dagelyks moeyelyker werd, zelfs dat de provinciale bedelaers-werkhuizen byna alle ontoereykend waren geworden; dat het te wenschen ware, om de bedelary zoo veel mogelyk te vernietigen, 1° dat den staet zich met den onderhoud der zelve belaste, al was men zelfs verplicht hier voor de opcenten op de accynsen en de in- en uytgaende regten te verhoogen, aen-gezien men hedendaegs niet streng genoeg tegen de be-delaers kan handelen, om redenen: dat deze, in het bedelaers-werkhuys zynde, ten laste van de gemeente

alwaer zy hunne hulpwoonst hebben, vallen, en van welken last zich iedere stad en gemeente zoo veel mogelyk zoekt te ontslagen, het gene het loffelyk doel om de bedelary te beletten, verlamt, en 2° dat het staetsbestuer begon met het aenkoopen van eenige vagegronden in de Kempen, en aldaer eene inrigting stichtte, waer men alle de veroordeelden bedelaers of landloopers, in staet om te werken, overzond om de heyde te ontginnen; en dat wanneer het staetsbestuer in ons gevoelen mogt deelen, wy geloofdeden te kunnen voorzeggen, dat buyten en behalve het koningryk er, voor wat het zedelyk betreft, veel by zoude winnen, men ook hiervan eenen goeden uytslag zoude bekomen, wel te verstaen wanneer men de bedoelde inrigting onder het opzigt stelde van personen, welke de opbrengsels van den grond en de daertoe benoodigde bebouwing kennende, hunne ondervinding met de leerstelling of bespiegelende kennis (theoremata) ten nutte zouden kunnen te werk stellen.

Wy durven dezen wensch hernieuwen en onze gevoelens andermael aen de bevoegde overheyd in bedenkking geven.

Titel V.

E E R E D I E N S T.

Geestelykheyd, kloosters en geestelyke corporatiën.

Wy hebben des wegens sedert ons laetste verslag geene veranderingen bekend te maken.

Titel VI.

OPENBAER ONDERWYS.

L A G E R O N D E R W Y S.

Lagere Gouvernements hoofdschool.

De vakken van onderwys, die in deze school worden aengeleerd en welke wy in onze vroegere verslagen hebben doen kennen, zyn de zelve gebleven.

De veranderingen die wy alleenlyk hebben aen te stippen zyn :

Den heer Fr. Cremers, is als ondermeester, in vervanging van den heer Huysmans, die zyn ontslag had gegeven, benoemd geworden.

Den heer H.-P. Mermans, oud raedslid en lid van de besturende commissie, op 21 juny laetstleden overleden, is door den heer L. Boone vervangen.

Op 1° september jl. beliep het getal leerlingen die deze school bywoonden op 91, en in 1847, op het zelve tyd-stip was het zelve 90. En alhoewel den raed verpligt is geweest, den geldelyken onderstand voor deze school voor 't loopende jaer nog met fr. 154-24 te verhoogen en op fr. 1654-24 te brengen, het gene zekerlyk zeer bezwaarend voor de stad is, moet men echter niet nalaten van deze als eene van de nuttigste inrigtingen voor onze jongheyd te beschouwen.

Overigens is het ons aengenaem van te kunnen zeggen, dat de onderwyzers der voormelde school zich geene moeyten sparen om hunne scholieren een grondig hoog lager onderwys aen te leeren, en de inrigting haer doel te doen bereyken.

Gemeente lagere scholen.

Onze vijf gemeente-scholen worden dagelijks meer en meer bygewoond. Al de onderwyzers trachten ook door eene goede en godsdienstige leerwyze de leerzucht hunner scholieren op te wekken, ten eynde eens nuttige leden in de verschillende standen van de maetschappy te kunnen worden. Alle de schoollokalen zyn van de benoodigde meubelen en van het tientallig stelsel van maten en gewigten voorzien.

Hier na geven wy het getal der leerlingen op, die op 1° januarij jl. in iedere school het onderwys genoten.

	Mits betaling. Kosteloos.			
	Jong. Meysj.	Jong. Meysj.		
In de stads armschool	»	»	225	»
In de school Verschuieren	112	»	16	»
» » te Oud-Turnhout	66	41	41	14
» » te Severdonck	39	29	10	1
» » te Schoonbroeck	36	31	4	3
Totaal	253	101	296	18

Waer uyt blykt dat onze gemeente-scholen, byna door zoo veel behoeftige kinderen als door andere worden bygewoond, en dat wy aen het doel der bestaende wetsbepalingen over het lager onderwys trachten te beantwoorden.

Den heer H. Verschuieren is op 19 july laetstleden overleden. Zyne school waer over UEd. later zal te beslissen hebben, wordt door den ondermeester G. Tyriard, tydelijk voortgezet.

Byzondere lagere scholen.

De verbetering der leerwyze in de twee byzondere lagere scholen voor de meysjes in onze stad bestaende, die wy in onze vorige verslagen hebben aengeduyd, neemt nog jaerlyks toe. En behalve de betrachtling om de jonge meysjes de godsdienst en zedekunde in te prenten, wedyveren de meesteressen tevens om het lager onderwys op den zelfden voet en hoogte als in de andere gemeente-scholen te geven.

De school welke door de Kanonikerssen van het heylig Graf wordt bestierd telt 80 betalende leerlingen, en die van jufvrouw Rynwit, op het Begghnhof 70.

Er bestaet ook nog eene byzondere school op het Begghnhof alhier, die door de bestiering der godshuizen wordt ondersteund en waerin 45 meysjes kosteloos worden onderwezen.

Bewaerscholen:

Het getal bewaerscholen voor de kleyne kinderen is in onze stad niet vermeerderd, maer dezelve worden jaerlyks meer en meer bygewoond. Het vertrouwen dat de meesteressen van deze scholen in het algemeen aen de ouderen inboezemen, daerby gevoegd het geringe schoolgeld, zullen deze inrigtingen altoos in stand houden.

Ook zy zyn byzonder nuttig en voordeelig voor den kleynen burgerstand, aengezien deze gedurende den schoolyd zonder kommer voor hunne kinderen, in hunne gewoone of winstgevende bezigheden niet worden belet.

Scholen voor bejaerde personen.

Deze bestaen hier ter stede niet.

Zondagscholen.

De twee zondagscholen voor de twee geslachten alhier bestaende, zyn van een onwaerdeerlyk nut, en geven aen omtrent de 350 jongens en 416 meysjes van 11 tot 25 jaren, de gelegenheid om de grondbeginselen van een godsdienstig en zedekundig lager onderwys aen te leeren. En om hun tot lecrzuchtaen te prikkelen worden er jaerlyks luysterlyk aen de meest verdienstelykste aenmoedigings-pryzen, bestaende namelyk uyt kleedingstukken en zedige boeken, uytgereykt.

De inrigting dezer scholen welke wy aen onze achtbare geestelyken en andere weldoende personen te danken hebben, verdienen by voortdur. ng den grootsten lof.

Het opperbestuer der zelve behoort toe aen de geestelykheid der stad. Het onderwys wordt onder hien toevoorzigt door eenige jongelieden en jufvrouwen wiens belangloozen yver wy moeten pryzen, gegeven.

Sedert jaren heeft genoemd opperbestuer, by gebrek aen een behoorlyk lokael het onderwys in verschillende scholen moeten geven, doch heeft het zoo verre gebragt, dat men thans bezig is met een ruym lokael te bouwen, waer in men alle de kinderen, de twee geslachten afgescheyden, zal kunnen vereenigen. In de kosten van deze bouwing moet de stad niets bydragen.

Scholen van nyverheyd kunsten, ambachten en normael-scholen.

Deze scholen bestaan hier niet.

Onderwyzend personeel, jaerwedden der onderwyzers, enz.

Het onderwyzend personeel aen de gouvernement's lagere hoofdschool bestaet uyt eenen bestuerder hoofd-leeraer, twee leeraers, eenen ondermeester, uyt eenen geestelyken voor het godsdienstig en zedekundig onderwys en een muzickmeester.

Voor de stads armen school eenen onderwyzer, eenen ondermeester en eenen moniteur.

De andere gemeente-scholen worden slechts door eenen onderwyzer bestuerd, welke zich nogtans door hunne beste leerlingen doen bystaen.

Volgens de begrootingen voor het loopende dienstjaar, is er toegestaen :

- 1° Voor de gouvernement's lagere hoofdschool fr. 9043-18
- 2° Voor de stads kosteloze school . . . . » 1655 »
- 3° Voor die (genaemd school Verschueren) » 447 »
- 4° Voor de school te Oud-Turnhout . . . » 455 »
- 5° Voor die te Severdonek . . . . . » 410 »
- 6° Voor die te Schoonbroeck . . . . . » 410 »

Schoollokalen.

Alle de schoollokalen, behalve de school van Severdonek, welke aen de stad niet toehoort, zyn in goeden staet.

Onderstanden voor het lager onderwys.

De sommen die de stad ten voordeele van de gemeente lagere scholen verleend, zyn hiervoren aangeduyd.

De provincie heeft voor het loopende dienstjaar eene bydrage van fr. 440 toegestaen, en in 1817 fr. 890-57.

De gouvernement's lagere hoofdschool geniet van de stad, buyten de lokalen, zoo als wy reeds hebben gezegd fr. 1654-24.

Middelbaer-onderwys.

Wy hebben deswegens geene veranderingen te doen kennen.

Byzondere kostscholen.

In de byzondere kostschool voor meysjes alhier, door de Kanonikerssen van het heilig Graf, gehouden telt men er thans 20. De opvoeding en het onderwys die de meysjes in deze school kunnen verkrygen, doet ons verhoppen, dat zy van jaer tot jaer belangrijker zal worden.

Titel VII

SCHOONE KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN LETTEREN.

Teekenschool.

Het getal jongelingen die onze teekenschool bywoonen, is omtrent het zelve gebleven. De zilveren eerepenningen,

diewy sedert eenige jaren van het gouvernement voor pryzen hebben verkregen, zyn ons voor dit jaer wederom toegestaan, en zullen als voor dezen aan de verdienstelykste leerlingen worden uytgereykt.

Byzondere verzamelingen van kunstvoorwerpen en oudheden.

Het byzonder kabinet van den heer Van Genechten, voorzitter van de regtbank alhier, en waervan wy in ons vorig verslag een verhael hebben gedaan, is sedert nog verrykt geworden :

1° Door verscheydene fragmenten van urnen die Romeynsch of Gauloisschynen te wezen, en welke men by de graving van onze vaert heeft gevonden ;

2° Door vier metale werktuygen welke te Hoogstraten, ter streke den Aerd, zyn ontgraven, en welke vermoedelyk werpspiezen der Romeynen zyn geweest. Oudheydskundigen beweren, dat dit overblyfsels zyn, die omtrent de Romeynsche baen (Via Alta) te Hoogstraten zyn blyven rusten;

3° Dooreenen vreemden englinsterachtigen steen aldaer gevonden, en welken waerschyntlyk ook een overblyfsel van voormelden weg is ;

4° Door eenige zeer oude penningen welke te Arendonck en te Rethy zyn gevonden ;

En 5° door menigvuldige oude schriften waervan er vele met de wapens der oudste hertogen van Brabant versierd zyn.

Dat van den heer J.-C. Van Hal, rentenier, waervan wy het verledene jaer geen omstandig verhael, by gebrek aan inlichtingen hebben gegeven, en hetwelk door deskundigen zeer wordt geacht, bevat ook byzondere schoone en verscheydene voorwerpen van kunst en oudheyd. Dit kabinet bestaet voornamelyk in :

A. Een kastje inhoudende penningen en geldstukken van de Romeynen en de middeleeuwen.

B. Chineesche statuetten, teljooren, schoteltjens, kopkens, en eenige glazure toilette-doozen.

C. Kassen, geldkofferkens en andere mobilaire voorwerpen van de 12^e en opvolgende eeuwen.

D. Kruyken, kannen, zout en pepervaten van de middeleeuwen en geschilderde g'azen.

E. Eene remonstrantie in koper van de 15^e eeuw.

F. Geschreven perkamente gebedenboeken vóór de uytvinding der drukkunst.

G. Venetiensch glas, als tafelflesschen, roomers, fleskens, enz.

H. Een pendule; waer van de kas en staenstuk ingelegd is met parlemoer, horen en koper.

J. Kanten met de naeld gemackt van de 15^e en 16^e eeuw.

K. Eenige oude schilderyen van goede meesters.

En L. Eenen afgod der Gaulen, waer over den heer Deram, verschillende werkjes heeft geschreven.

Muziek-geenootschappen.

De twee muziek-geenootschappen in onze stad bestaende, de eene onder de benaming van de *Harmonie van Turnhout*, en de andere onder de benaming van de *Harmonie van Ste Cecilia*, blyven hun bevorderen in de muziek-kunst en het getal hunner spelende en eerleden vergroot jaerlyks.

Letterkundige geenootschappen.

De uytgave van een dichtbundel, door het vlaemsch letterkundig geenootschap *de Dageraad*, welke wy het verledene jaer bekend maekten, heeft sedert eenige dagen plaets gehad. Wy voeden de hoop, dat dien dichtbundel aan de verwachting, welke men vandat geenootschap heeft gevormd, ten vollen zal voldoen. Ook kan men zich overtuigen, by het nazien van de lyst der leden van het geenootschap, die op het eynde van gemelden dichtbundel wordt medegeedeeld, welke verdienstelyke schryvers uyt België en Holland, hiervan als correspondenten deel maken.

Gemeld geenootschap is voornemens zyne opgenoemde uytgave door historische proza werkjes te doen opvolgen.

Titel VIII.

GEZONDHEYS BEHOEDMIDDEL (HYGIÈNE) EN. OPENBARE GEZONDHEYS GESTELTENIS.

Geneeskundig toezicht.

Er bestaat hier ter stede geene commissie van geneeskundig toezicht.

Geneeskundig personeel.

In het geneeskundig personeel van onze stad, is sedert ons laatste verslag geene verandering geschied.

Openbare gezondheidsgestellenis.

De openbare gezondheidsgestellenis blijft by voortdoring in onze stad zeer voldoende, en alhoewel er in het loopende jaer meer overlydens zyn geweest, hebben er nogtans geene kwaedaerdige ziekten alhier geheerscht.

Koepokinënting.

Onze herhaelde uyt noodigingen en de verpligting welke de wet op het openbaer onderwijs daer stelt, van geene kinderen in de gemeente scholen aen te nemen dan op bewys dat zy zyn gevaccineerd geweest, doet de koepokinënting zoo veel niet meer dan voor deze verwaerloosen. Overigens wordt de weldadige uitvinding van Jenner, in onze stad door alle weldenkende personen naer waarde geschat.

Zindelykheid der straten.

Onze straten binnen de stad, worden zonder kosten voor dezelve, en voor de redenen door ons het verledene jaer opgegeven, by voortdoring zeer zindelyk gehouden.

Gymnastique of lichaems-oefeningen.

Dit onderwijs heeft sedert een jaer in de gouvernements lagere hoofdschool veel vordering gemaakt.

Begravenissen.

Wegens de begravenissen hebben wy sedert ons laatste verslag geene veranderingen aen te stippen.

Rampen en ongelukken.

Wy hebben dit jaer de afbranding van eene hoeve met de verdere gebouwen op het Schorvort, toebehoorende aen de kinderen Sels, en eene schaepskooy op het Brooseynde, in eygendom aen de godshuizen, te betreuren gehad. Deze twee rampen, door het hemelvuur veroorzaakt, zyn zoo hevig geweest, dat niet tegenstaende de spoedige hulp, welke men had toegebracht, men weinig of niets heeft kunnen redden.

De schade van de schaepskooy en de schapen die alleen tegen brandgevaer verzekerd waren, is door de belanghebbende maetschappy betaald geworden.

De erven Sels hebben eenen onderstand van fr. 355 van het gouvernement ontvangen. De door hun gelede schade was begroot op 4475 franken.

Ook is erover eenige dagen eenen jongeling, by ongeluk, in het Winkelsbroek verdronken.

Titel IX.

OPENBARE VEYLIGHEID, JUSTICIE EN GEVANGENHUYZEN.

Policie : inrigtingen personeel, ordonnanciën en reglementen.

Het personeel van onze policie heeft sedert ons laatste verslag de volgende veranderingen ondergaen, te weten :

Den genaemden Martinus Gerstmans, is als veldwachter in vervanging van wylen S. N. Ravers, genoemd geworden, en T. Dergent, H. Maes, F. Eyckens, J. Cremers, P. F. Neefs, F. Wagemans, J. F. Pauwels, H. Crols, J. Vandenbosch, L. Wellens, T. Gillis, J. B. Dierckx en P. Geurts zyn als suppleanten-nachtwakers aangesteld.

Aenhoudingen, misdaden en overtredingen.

Sedert den 1° october 1847 tot den 1° septenberjl. heeft onze policie 459 processen-verbael opgemaakt, te weten:

Voor tin dievery	2
» kleeder dievery	2
» gyten dievery	1
» aenhouding van deserteurs	1
» graen-, hof vruchten- en fruyt dievery	55
» strooysel dievery	95
» houdievery	122
» mishandelingen	8
» pooging tot verkrachting op een minderjarig kind	1
» bedelary en landlooperij	5
» overtreding der wet op de jacht	2
» onwettige plantingen	58
» het niet openen der schoorsen	48
» overtreding aen het reglement op de herbergen	5
» overtredingen aen het reglement op de nachwachten	14
» overtredingen aen de wetten op de maten en gewigten	2
» overtredingen aen het reglement wegens het gewigt van het brood	4
Andere overtredingen aen de gemeente reglementen en van enkele policie	66

Zelfmoorden.

Wy hebben dit jaer maer eene zelfmoord te betreuren gehad.

Gevangenhuis.

Den dienst van het burger gevangenhuis wordt by voortdoring op eene zeer voldoende wyze verrigt.

Hulpmiddelen tegen brand.

A. REGLEMENTAIRE BEHOEDINGS BESCHIKKINGEN.

Ons brandreglement heeft het voorgestelde doel bereykt, en de ondervinding heeft nog geene wyzigingen van der zelve beschikkingen erlangt.

B. VERZEKERINGS MAETSCHAPPYEN.

Alle de verzekerings maetschappyen die wy in ons vorig verslag hebben opgegeven, worden nog vertegenwoordigd, behalve de Fransche maetschappy, welke alhier geenen agent meer heeft.

VERZEKERDE HUYZEN.

Des wegens moeten wy ons aen ons vorig verslag gedragen.

C. en D. STADS POMPIERS EN HULPMATERIEEL.

In het personeel der stads pompiers is sedert ons laetste verslag geene verandering gekomen. Het hulpmaterieel wordt in goeden staet gehouden.

Paspoorten.

Sedert ons laetste verslag hebben wy 14 paspoorten afgeleverd. Wy hebben ook 111 reysbladen aen behoeftige werklieden dezer stad, om elders werk te zoeken, afgegeven, en welke personen reysgeld hebben bekomen.

Zakboekjes voor werklieden en dienstboden.

Sedert den 1° october 1847 hebben wy 16 zaekboekjes afgegeven. Het getal der tot nu toe afgeleverde zakboekjes beloopt op 706.

Aenplakking. Openbare roepers.

Een enkelen persoon van onze stad blyft deze plaetsen vervullen.

Titel X.

BURGERWACHT. — MILICIE. — GARNIZOEN.

Burgerwacht : plaetselyke inrigting, enz.

Ingevolge de wet van 8 mey jongstleden zyn er alhier ter stede 2417 personen voor de burgerwacht ingeschreven. Van dit getal zyn er 605 door het kollegie van burgemeester en schepenen voor den werklyken dienst aangewezen.

De voor den werklyken dienst aangewezenen manschappen zyn in twee bataillons en 8 compagniën verdeeld.

De kiezingen der officieren, onder-officieren en korporaelen zyn ingevolge de voorschriften der wet geschied. Z. M. den Koning heeft reeds de staf-officieren van het legioen benoemd. En den standaerd die den luytenant-colonel van het legioen op 23 september jl. uyt de handen van Z. M. te Brussel heeft ontvangen is op den 25° der zelfde maend alhier luysterlyk ingehaeld.

Milicie.

Overeenkomstig de bepalingen der wet van 8 mey 1847 heeft er voor het loopende jaer geene inschryving voor de lotelingen moeten plaets hebben.

Garnizoen. — Casernement.

Ons garnizoen bestaet nog slechts uit 1 onder-luytenant, 2 onder-officieren, 2 korporaelen, 51 soldaten en eenen tamboer.

Titel XI.

OPENBARE BELASTINGEN.

Kadaster.

De werkzaamheden betrekelyk het kadaster, welks groote nuttigheyd hoe langer hoe meer wordt erkend, worden in onze stad regelmatig en overeenkomstig de daerover bestaende wetsbepalingen uytgevoerd.

Wy schatten het getal perceelen, die door verkoop, overlydens en mangelingen van eygenaer veranderen, jaerlyks op ongeveer 1500.

Het getal artikels der moederrollen, dat in 1837 op 1127 beliep, is in 1847 tot 2215 vermeerderd.

Opbrengst.

Den opbrengst der grondbelastingen van onze stad voor het loopende dienstjaer bedraegt:

In principael	fr. 28,977- »
In opcentimen	» 5,346-26

Totael ten voordeele van den Staet fr. 34,523-26

Opcenten.

1 ^o Voor de provincie	fr. 2,897-70
2 ^o Voor de gemeente	» 5,505-65

Algemeen totael . . . . . fr. 42,726-59

En heeft tot grondslag een inkomen van fr. 296,567-82

Personele belasting.

GETAL DER AENGLAGENEN.

Onze stad telt 944 belastingschuldigen.

BEDRAG DER KOHIEREN.

Het gezamenlyk bedrag der kohieren beloopt op fr. 50,255-66 en is verdeelt als volgt:

Hoofdsom ten voordeele van den Staet fr. 21,750-85

Opcentimen.

1° Voor den Staet	fr. 2,175-09
2° Voor de provincie	» 2,175-09
3° Voor de gemeente	» 4,152-65

Overeenkomend totaal . . . . . fr. 50,255-66

Huerwaerde.

In de hoofdsom der personele belasting is de huerwaerde begrepen voor eene som van fr. 420,940.

Deuren en vensters.

Er zyn in onze stad 7,154 deuren en vensters aen de belasting onderworpen, te weten: 2,020 à rato van fr. 84, 80/100 en 5,154 aen fr. 1-06.

Haerdsteden.

Men telt in onze stad 1,447 haerdsteden die belasting geven, te weten: 519 aen fr. »-85, 646 aen fr. 1-59 en 282 aen fr. 5-71.

Mobilair.

Het mobilair is voor eene som van fr. 452,148-» in de kohieren begrepen.

Dienstboden.

257 dienstboden betalen belasting, te weten: 28 fr. 6-56, 165 fr. 8-48 en 44 fr. 14-84.

Paerden.

Er is in onze stad slechts een paerd van weelde, en 48 andere waervoor men belasting betaelt.

De belasting op de paerden is op den volgenden voet verdeeld, te weten: 16 aen fr. 10-60, 32 aen fr. 15-» en 1 aen fr. 42-40.

Patentregt.

GETAL EN CLASSIFICATIE DER PATENTPLIGTIGEN.

Men telt in onze stad voor het loopende dienstjaar 955 patentpligtigen. De classificatie der beroepen welke geen vasten grondslag hebben geschiedt met gemeen overleg door de zettters en den controleur der directe belastingen.

Bedrag der kohieren.

Het bedrag der kohieren voor het tegenwoordig dienstjaar beloopt:

In hoofdsom . . . . . fr. 8,128-55

Opcentimen.

1° Voor den Staet	fr. 812-97
2° Voor de provincie	» 81-52
3° Voor de gemeente	» 971-51

Totaal . . . . . fr. 9,994-45

Provinciale belasting op de honden.

De provinciale belasting op de honden heeft in 1847 zuiver opgebracht fr. 885-16. Het derde aen de stad toekomende bedraegt gevolgentlyk fr. 294-58.

Titel XII.

OPENBARE WERKEN.

Personeel regeling van den dienst.

Er is slechts eenen persoon als opzigter voor het onderhoud en verbeteren der buertwegen aengesteld, en deze benoeming is maer voor een jaer geschied.

De regeling van alle openbare werken wordt door ons gedaen.

Groote wegen en straten.

De groote wegen en straten op ons grondgebied zyn sedert eenige jaren merkelyk verbeterd. Voor het onderhoud en verbeteren van de zelve heeft men het verleden jaer fr. 5,594-18 uytgegeven. In het loopende jaer heeft men eene zekere som bezuynigd om ingevolge uwe beslissing van den 3^{en} meert jl. te gebruyken voor kleyne bestratingen, die de voorname gehuchten aen de stad zouden verbinden.

Stadspompen.

Onze stadspompen zyn alle in eenen voldoende staet. Er bestaen geene bornputten meer.

Openbare verlichting.

De verlichting der stad, die zekerlyk nog te verlangen overlaet, is nochtans sedert eenige jaren merkelyk verbeterd, en wy zullen even als in de vorige jaren, het overschot van het hier voor toegestaen crediet, voor den aankoop van twee of dry reverbereers bezigen.

Merkten.

Onze groote markt die eene ruyme oppervlakte heeft, dient gedeeltelyk voor de dagelyksche groenmarkt, en alle weken des zaterdags voor graenmarkt.

Behalve voor de groentens wordt er een zeker staen of merktgeld geheven dat het verledene jaer fr. 996-58 heeft opgebracht.

De boter welke alhier ter markt wordt gebracht, betaeld het zelve octrooi regt als die welke in de week wordt ingevoerd.

In 1847 heeft men voor 89,009 $\frac{1}{2}$ kilogrammen boter regten betaeld.

De regten om vleesch te mogen verkoopen, zyn voor dit jaer voor eene som van fr. 682-50 verpacht geworden.

De granen welke alhier in 1847 ter markt zyn gebracht, bestaen uyt :

	597	hectoliters	tarwe.
10,025	»		rogge.
658	»		gerst.
1,560	»		boekweyt.

Slagthuys.

Onze stad bezit geen slagthuys. Het vee wordt in de huizen der slagters geslagen.

Rivieren en waterloopen.

ZUYVERING. — OVERSTROOMINGEN.

Door de aenhoudende regens op het vastgesteld tydstip voor de kuysching der rivieren en waterloopen, is de zelve dit jaer niet zoo goed als in de vorige jaren geschied. Ook zyn onze uyt noodigingen, om van het droog weder gebruyk te maken, en de waterloopen voor den bepaelden tyd te zuyveren, in het algemeen niet nagekomen. Zelfs blyft men nog altoos persoonen aentreffen,

die geene goede kuysching willen doen dan onder be-
dreyging van ex-officio voor hen te zullen werken.

Verder zoude het ons dunkens te verlangen zyn, dat
het reglement op de policie der onbevaerbare noch
vlotbare wateren werd gewyzigd en namelyk : dat men
de tydstoppen der jaerlyksche ruyming alleen aan de
bevoegdheid der gemeente besturen overliet.

Wy hebben dit jaer geene overstromingen te betreu-
ren gehad, en moeten om dezelve te voorkomen, de
maatregelen die wy in onze verschillende verslagen
hebben doen kennen, herhalen. De maatregelen die wy
menigmael hier voor hebben aangewezen, zyn de zelfde
die den heer Heylen, lid van de provinciale staten, in
die den laatste zitting van den provincialen raed, hoofdzake-
lyk heeft doen kennen, en wy durven ook hopen, dat
het Staatsbestuur zynen voorstel in ripe bedenking zal
nemen, en is het niet geheel; ten minste ten deele, zal
inwilligen en ook doen uytvoeren.

Casernen.

Hier over hebben wy sedert ons laatste verslag geene
veranderingen te doen kennen, dan alleenlyk dat de
provincie de gendarmerie overeenkomstig uwe beslissing
van den 28 april jl. heeft overgenomen, en de zelve
thans voor eygene rekening beheert.

Onderhoud en verbetering der gemeente gebouwen.

Uyt hoofde van den ongunstigen toestand onzer finan-
ciën, hebben wy ons met den onderhoud moeten be-
palen.

Opening van plaatsen, nieuwe straten en waterlozingen.

Er zyn alhier ter stede sedert vele jaren geene opening
van plaatsen of nieuwe straten gemaakt.

De nieuwe waterlozing die wy dit jaerte Schuerhoven
onder het opzigt van den schepen Stroobant hebben
doen maken, ten eynde de overstromingen van den

Lierman te beletten, en waer voor wy eene som van
fr. 5,500-» van het gouvernement hadden verkregen;
is naer wensch uytgevoerd. En behalve dat het maken
van deze waterlozing aen verscheydenen van onze be-
hoefstigen heeft werk verschaft en het voorgestelde doel
zal bereyken, zal dezelve ook groot nut en voordeel aen
de eygenaers der streek toebrengen, aengezien deze
als nu, met te werken, aen hunne eygdommen eene
betere afwatering dan voor deze kunnen geven.

Byzondere bouwingen.

Buyten het gebouw voor de zondagschool, hiervoren
aengehaeld, en de dry huizen die den heer A. Nuyens
in de lange Beggynestraet heeft doen bouwen, alsmede
de veranderingen die den heer P. Verheyen voor zyn
fabriek in de Gasthuysstraet heeft doen uytvoeren, zyn
er geene meldingswaardige gebouwen gemaakt geworden.

Door de bouwing van een groot getal kleyne wevers-
woonen sedert eenige jaren heeft men aen de behoefte
der inwooners ruym voorzien, en er zyn zelfs eenige huy-
zen en verschillende wooningen in de stad onbewoond.

Overigens worden de beschikkingen van ons bouw-
reglement regelmatig nagekomen.

Titel XIII.

LANDBOUW.

Hoedanigheyt en opbrengsels van den grond.

Wy vermeenen UE. voor wat de hoedanigheyt en de
opbrengsels van den grond betreft, naer den inhoud van
ons laatste verslag over dit punt te moeten verzenden,
en hierover geene verdere uytweyding te moeten doen.

Staat van den oogst.

Dan oogst is dit jaer in het algemeen, wederom in
hoedanigheyt en opbrengst buytengewoon goed geweest.

De voederplanten hebben ook meer dan in een gewoon jaer opgebracht; alleenlyk de aerdappelen, namelyk de late en syne soort, zyn op de leege en zware gronden andermael zeer sterk door de ziekte aengerand, en zullen slechts een vierde gedeelte van een gewoonlyk jaer op deze gronden opbrengen. Nogtans is het te verhopē, dat door de meerdere planting van vroege en grove aerdappelen, bygenaemd zaklyvende en scherpenheuvelsche, die men dit jaer heeft gedaen, men alhier en in de Kempen, geengebrek aen deze vruchtzal hebben.

Opbrengsten.

Men herekend dat de navolgende granen per hectare middelbarig in onze gemeente hebben opgebracht, te weten: 1° de tarwe 22 hectoliters, 2° het koren (rogge) 21 hectoliters, 3° de zomergarst 55 hectoliters, 4° de boekweyt 58 hectoliters, 5° de haver 47 hectoliters en 6° het koolzaed 15 hectoliters.

Beplantingen en ontginningen.

Er zyn op ons grondgebied sedert een jaer zeer weynige beplantingen gedaen.

De toehereydende werken om omtrent 75 hectaren van den stadseygendom genaemd den Liermans steert, te bewateren en tot kunstbeemden te veranderen, waer van wy in ons vorig verslag gewag maeften, zyn voor rekening van het gouvernement voltooyd. Gemelde gronden zullen waerschyndlyk in den loop van het aenstaende jaer te koop worden geveyld, en hopen de eer te hebben van U.E. er den uytslag van te kunnen doen kennen. Wy zyn echter van gevoelen, dat indien het staetsbestuer de waterpassingen en de nog verdere benooidigde werken op eenige hectaren deed uytvoeren, men meerder koopers zoude vinden. Want wy moeten het bekennen, dat er verschillende persoonen zyn die, door de weynige kennis welke zy van deze werken hebben, hetzy de kosten vergrooten, of hinderpalen aen andere inspellen, die er niet bestaan, en alzoo de liefhebbery van sommige doen verslauwen.

Er zyn ook weynige ontginningen op ons grondgebied door byzonderlingen gedaen; dezelve hebben zich by kleyne oppervlakten bepaeld, en zyn het meeste ter streke Corsendonck en Lokeren geschied. Het zyn ook deze twee plaatselykheden die sedert eenige jaren de meeste verandering hebben ondergaen.

Overigens is het te voorzien zoo als wy reeds in ons vorig verslag hebben doen kennen, dat de wetsbepalingen over de ontginning der vage gronden noch in onze gemeente of in de Kempen in het algemeen, het gewenscht oogwit zullen bereyken, om redenen dat men in dit oord de benooidigde fortuynen niet vindt die hier toe vereyscht worden. Boven dat is het aen alle landbouwkundigen bekeud, dat de lage gronden, wanneer zy eene voldoende afwatering hebben, de beste en meest opbrengende zyn. Derhalve zoude men by voorkeur de ontginningen op de moerassige en lage turfvelden, die nu het grootste gedeelte van het jaer onder water staen, beproeven, indien de rivieren verbreed en de watermolens, op dezelve staende, werden weggeruymd.

Het zyn ook deze gronden, die by groote oppervlakten in de Kempen bestaan, waervan men het meeste nut en voordeel kan verwachten, terwyl de hooge en zandachtige heydegronden, die door de groote prysvermindering van het dennen hout weynig vooruytzigt beloven, of tot aenlokking kunnen aenleyding geven.

Staet van de paerden en van het vee. — Opneming. — Verbetering der rassen. — Veeziekten. — Veertsenydienst.

Den staet van de paerden en van het vee, is in het algemeen in onze gemeente voldoende.

Sedert de algemeene opneming van het vee in october 1846, en waervan wy U.E. in ons laetste verslag het resultaat hebben doen kennen, is er geene nieuwe opneming dan voor de paerden en de kocybeesten geschied, en waeruyt is gebleken, dat er geene merkelyke veranderingen hebben plaats gehad.

De verbeteringen der rassen hebben sedert eenige jaren door de premiën die de provincie jaerlyks verleent, en

door de opkweeking van jonge hollandsche veulens en veerskalveren, wel eenige doch geene uytstekende vorderingen gemaekt. Ook beginnen onze landbouwers hunne koeijen meerder van den Durhamschen stier, die by den landbouwer C. Lauwers te Papenbruggen is geplaatst, te doen bespingen.

Er heeft in onze stad geene besmettelijke veeziekte geheerscht.

Den dienst van den heer Clerinx, gouvernements-veearis alhier, is zeer voldoende. Ook hopen wy dat onze landbouwers, wiens vertrouwen hy hoe langer hoe meer bekomt, eyndelyk zullen begrypen hoe gevaerlyk het voor hen is, zich van ongediplomeerde en ongeleerde meesters (empiristen) te bedienen.

Titel XIV.

NYVERHEID EN KOOPHANDEL.

Nyverheids-inrigtingen, stoomwerkluigen, ongezonde en gevaerlyke fabrieken, onderzoekingen van commodo en incommodo.

Wy hebben van geene byzondere nieuwe nyverheids-inrigtingen sedert ons laetste verslag gewag te maken.

Wy hebben er ook geene in onze stad die gevaerlyk of zeer ongezond zyn.

Dry onderzoeken van *commodo* en *incommodo* hebben er sedert ons laetste verslag plaats gehad; te weten: 2 voor de bouwing van eenen bakoven en 1 voor de oprigting van eene koper- en blekslagery.

Koophandel.

BEWEGING VAN ONZE VAERT.

Sedert ons laetste verslag zyn er alhier 88 schuyten aengekomen en gelost geworden.

De schuyten die het meest onze Vaert bevaren zyn de zoogenoemde: *Jonge Joanna, de Spitsbek, les Quatre*

Frères, le Général Cambronne, Comblain, Latour, Prudence d'Anvers, le Rejaugé, le Rossignol, Charles le Ténéraire, Grétry, la Barque, la Polka, la Nacelle, l'Arquebusier, le Remonteur, le Belge, le Sifflet en le Vieux.

Dezelve hebben gezamentlyk sedert den 1° oktober 1847 tot den 1° september jongstleden aengebragt, te weten: 15,988 $\frac{1}{2}$ hectoliters kalk, 15,555 hectoliters steenkolen (gruys), 55,787 kilogrammen steenkolen in klotten, 152,000 bouwsteen, 4 kubiek meters arduyn, 91,000 kilogrammen ruw zout en ongeveer 600 hectoliters turf.

Van den voormelden kalk, die meest voor den landbouw is gebezigt, zyn er 7,546 hectoliters naar de omliggende gemeenten uytgevoerd. Den uytvoer van de steenkolen heeft zich op 541 hectoliters gruys en 9,900 kilogrammen klotten bepaald.

Den uytvoer langs de Vaert, is tot nu toe onbeduydend, zelfs de vervoering van mastsparboomen voor de mynen is merkelyk verminderd, en derzelver waarde die over een jaer eene ryzing had ondergaen, is even als van het ander hout, dat altoos voor de Kempen van een groot product is geweest, zeer gedaeld.

Openbare vervoermiddelen.

De openbare vervoermiddelen, die wy het verledene jaer hebben opgegeven, zyn dezelve gebleven.

Jaermerkten.

Over eenige jaren waren onze jaermerkten zeer vermaerd en de belangrykste van de Kempen. Thans worden dezelve weynig meer bezocht en het is te vreezen dat zy teenemaal te niet zullen gaen.

Tentoonstelling van nyverheids-voortbrengsels, van beesten, enz.

Er hebben alhier geene tentoonstellingen van dien aard geweest.

Levensbehoefsten.

PRYS DER GRANEN.

Den middelbaren prys der granen per hectoliter, in het jaer 1847 op onze markt verkocht, is geweest voor:

De tarwe	fr. 29-12 7/38
Het koren (rogge).	» 19-88 12/51
De gerst.	» 17-74
De bockweyt	» 16-71 10/46

Broodzetting.

Den middelbaren prys van het rogge brood is alhier in 1847 geweest 25 centimen per kilogram.

Regtbank.

Wy hebben deswegens, sedert ons laetste verslag, van geene veranderingen gewag te maken; dan alleenlyk dat de substituet-procureur te Mechelen in dezelfde hoedanigheyd is genoemd geworden, en tot nu toe nog niet is vervangen.

Koophandel en nyverhejds-toestand, opschortingen en bankbreuken.

Den koophandel in het algemeen blyft in onze stad van dag tot dag verminderen; en er is geen twyfel of dezen zal nog jaerlyks verergeren, indien wy met den zoo lang gevraagden steenweg op Tilburg niet worden begunstigd.

Den voormelden steenweg mag men als den eenigen redmiddel voor onze plaets beschouwen en zoude nog eenigzins den handel derzelve kunnen opbeuren. Want men kan het niet ontloochen, dat de stad Turnhout, die voor de staetsverandering van 1830 als de stapelplaets van Noord-Brabant konde worden aenzien, thans om zoo te zeggen alle verzendingen in die streek heeft verloren. Ook blyven de handelsbetrekkingen met de

zuyder Kempen en het kanton Hoogstraeten by volharding verminderen, om redenen: dat de bewooners van deze streken door de gemakkelyke communicatiën, welke zy met de groote steden des lands hebben verkregen, hun van de benooidge waren aldaer voorzien.

Aengaende de nyverheyd, is den kwynenden staet waerin onze tykfabrieken; den voornaemsten nyverheydstak dezer stad, sedert eenige jaren verkeert, dit jaer ter oorzake van de droevige tydsomstandigheden nog merkelyk verergerd. Holland is nog het eenigste land waerin onze tyken eenig vertier vinden. En ingeval men geene andere vreemde uytwegen kan verkrygen, is het zeer te vreczen, dat de genoemde fabrieken, welke steeds beroemd waren en vele huysgezinnen een bestaan opleverden, gansch te niet zullen gaen.

De fabricatie der kanten, die tot nu toe detykfabrieken nog al had ondersteund, is voor het oogenblik ook door de tydsomstandigheden onbeduydend geworden. Omtrent de 1,500 vrouwen en dochters van wevers die vroeger een tamelyk daggeld konden verdienen, hebben thans weynig of geene winsten meer, hetwelk de armoede in onze plaets zeer doet vergrooten. Wy durven de hoop koesteren, dat den handel, door de gevolgen welke de staetsomwenteling in Frankryk en in andere landen heeft veroorzaekt, byna overal verlamd, mag herleven, en aen de kanten het vorig verbruik en verzending wedergeven, en hierdoor aen onze inwooners eenig welzyn verschaffen.

Van onze dry fabrieken van gekleurd papier, enz. enz. blyven er twee by volharding een aenzienlyk getal werklieden bezigen, en behouden omtrent even als de fabrieken van siamoisen en katonetten, welke laetste nochtans sterk tegen hunne mededingers van Vlaenderen moeten kampen, dezelfde verzendingen.

De fabricatie van onzezoutziedery is wagenoeg dezelfde gebleven. De verzendingen van onze huydevetteryën en brouweryen zyn verminderd. En, van de twee zeepziederyen sedert vier jaren alhier opgerigt, is er nog eene, die van den heer A. G. Heeren, in volle werking. De

andere heeft door de bankbreuk van den fabrikant opgehouden te bestaan.

Ten slotte, myne heeren! leggen wy tertafel tot U. narigt, ingevolge den zin der gemeente-wet, het door ons opgemaekt ontwerp van de stedelyke begrooting voor 1849, hetwelk wy aén uwe beraming onderwerpen.

Aldus gedaen en voorgelezen in de openbare zitting van den gemeenteraad der stad Turnhout, datum als boven.

Ter ordonnantie :

Den Burgemeester,

Den Secretaris,

J. A. A. DIERCKX.

J. J. D. CAPET.

